

УДК 636.2.033:338.439

В.М. Білошицький

к. с.-г. н.

Приватний вищий навчальний заклад
Європейський університет. Житомирська філія

РОЗВИТОК М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Розглянуто перспективи розвитку м'ясного скотарства в Житомирській області з урахуванням їх біологічної можливості

Постановка проблеми

Продовольче забезпечення населення нині вважається найбільш складною проблемою світової економіки і політики. Дефіцит продовольства існує в багатьох країнах світу, і це в той час, коли виробництво продуктів харчування загалом у світі за останнє десятиріччя збільшилось на 23,1%. У цьому відношенні м'ясо і продукти м'ясної промисловості можна порівняти до стратегічних ресурсів,

Якщо виходити з оцінки нинішньої світової ситуації і визначати стратегічні вітчизняні напрями, то в Україні доцільно займатись розведенням м'ясної худоби, яка могла б знайти вихід на ринок не тільки країн СНД, а й Західної Європи. Епізоотичне благополуччя, обмеження використання мінеральних добрив і різних засобів захисту тварин, екологічне спрямування пасовищного господарства можуть забезпечити якісне і біобезпечне виробництво яловичини в Україні.

Аналіз останніх досліджень

На думку багатьох вчених (М.В. Зубець, В.П. Буркат, Ю.Ф. Мельник, І.В. Гузев та ін.) спеціалізоване м'ясне скотарство як самостійна галузь знайде своє поширення на Поліссі України. На доцільність розведення худоби спеціалізованих м'ясних порід в Житомирській області вказують дослідження Бистрицького В. О., Козлова А.Ф., Ковальчука І.В., Speki С.С. та ін.

Матеріал і методика досліджень

Особливості тваринництва у Житомирській області вказують на необхідність розвитку галузі: спеціалізоване м'ясне скотарство.

До переваг цієї галузі відносяться:

- скорочення енергоємності, трудомісткості, металоємкості порівняно з молочним скотарством;

- відсутність потреби у капітальному будівництві;
- можливість утримання тварин на відкритих майданчиках протягом року;
- використання дешевих кормів при застосуванні турових (осінньо-зимових) отелів, що при відгодівлі худоби дозволяє використовувати два літніх періоди і один зимовий, невисокий вміст концентрованих кормів у раціоні;
- більш тривалий пасовищний період, що дозволяє ефективніше використовувати випаси;
- висока якість шкіри;
- підвищене виробництво органічних добрив;
- висока якість м'яса;
- високий вихід м'яса, і особливо, – найбільш цінних відрубів;
- відсутність затрат на транспортування і первинну переробку молока в господарстві.

Мета наших досліджень – вивчення стану розвитку м'ясного скотарства в Житомирській області.

Результати досліджень

Успішний розвиток конкурентоспроможної галузі м'ясного скотарства значною мірою залежить від створення племінної бази та організації племінної роботи.

Розвиток м'ясного скотарства в Житомирській області відбувається в основному за рахунок чистопородного розведення поліської м'ясної, абердин-ангуської, симентальської та шаролезької порід. За матеріалами бонітування на 1 січня 2007 року в племінних господарствах нараховується 3839 голів, із яких бугаїв-плідників – 42 корів – 1833 нетелів – 71. Найбільшим поголів'ям представлена поліська м'ясна порода – 2060 голів, із яких 20 бугаїв-плідників, 989 корів, 10 нетелів. Абердин-ангуська порода нараховує 1424 голови, симентальська – 266, шаролезька 89. Сучасний генофонд м'ясної худоби області представлений у таблиці 1.

Провідними господарствами щодо розведення м'ясної худоби являються ПАФ „Єрчики" Попільнянського р-ну, ТОВ „АФ Брусилів" Брусилівського р-ну, ТОВ СЦ „Україна" Радомишльського р-ну, СТОВ „Тетірське" Червоноармійського р-ну.

Головною метою селекції м'ясної худоби в сучасних умовах формування ринкових відносин має стати поліпшення продуктивних і племінних якостей тварин з метою підвищення генетичного потенціалу продуктивності, що буде сприяти ефективному веденню галузі.

Таблиця 1. Сучасний генофонд м'ясної худоби
в Житомирській області

Райони, господарства	Категорія господарств	Порода	Всього, гол.	Бугаїв	Корів	Нетелів
Попільнянський ПАФ „Єрчики"	Племінний завод	Абердин-ангус	263	1	100	-
Брусилівський ТОВ „АФ Брусилів"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	199		74	12
Попільнянський ПСП „Сокільча"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	268	3	120	-
Радомишльський ТОВ СЦ „Україна"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	85	1	46	-
Радомишльський ПП „Вітарком-трейд"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	52	2	35	-
Малинський СВК „Ксаверівське"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	121	3	111	-
Малинський СП „Скуратівське"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	65	2	36	23
Овруцький СТОВ „Можарівське"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	240	-	120	-
Олевський П(по) СП „Іскра"	Племінний репродуктор	Абердин-ангус	131	2	52	8
Попільнянський ПСП „Україна"	Племінний завод	Поліська м'ясна	218	3	130	-
Радомишльський ТОВ СЦ „Україна"	Племінний завод	Поліська м'ясна	184	3	97	-
Коростишівський СТОВ п/з Коростишів.	Племінний репродуктор	Поліська м'ясна	128	1	67	-
Радомишльський СТОВ „Нове життя"	Племінний репродуктор	Поліська м'ясна	186	3	160	-
Черняхівський ДП НДГ „Україна ДАУ"	Племінний репродуктор	Поліська м'ясна	153		92	
Овруцький СФГ „Зоря"	Племінний репродуктор	Поліська м'ясна	250	2	85	10
Баранівський ПСП „Дубрівське"	Племінний репродуктор	Поліська м'ясна	107	3	62	-
Ємільчинський ПСП „Зірка"	Племінний репродуктор	Поліська м'ясна	314	4	122	-
Червоноармійський СТОВ „Тетірівське"	Племінний завод	Поліська м'ясна	520	1	174	-
Брусилівський ТОВ „АФ Брусилів"	Племінний репродуктор	Симентал. м'ясна	154	2	74	10
Андрушівський ТОВ „Українська агропром.група"	Племінний репродуктор	Симентал. м'ясна	112		38	8
Радомишльський ТОВ СЦ „Україна"	Племінний репродуктор	Шароле	89	4	38	-
в т. ч. по племзаводах			1185	8	501	-
по племрепродукторах			2654	34	1332	71
Всього по області:			3839	41	1833	71

Таблиця 2. Порідність та класний склад худоби м'ясного напрямку продуктивності в племінних господарствах Житомирської області (за результатами бонітування 2006 року)

Показники	Розподіл															
	за порідністю								за класністю							
	Чистоп і 4 пок		3 покоління		2 покоління		1 покоління		ел-рекорд		еліта		1 клас		2 клас	
	голів	%	голів	%	голів	%	голів	%	голів	%	голів	%	голів	%	голів	%
Поліська м'ясна порода																
Всього	1327	78,6	207	12,3	133	7,88	36	2,1	383	22,69	617	36,55	583	34,54	69	4,09
Корови	773	83,5	117,0	12,6	36,0	3,9	12,0	1,3	179,0	19,3	322,0	34,8	378,0	40,8	69,0	7,45
Нетелі	295	67,5	53	12,1	89	20,4	-	-	79	23,3	137	40,4	105	31,0	-	-
Абердина-ангуська порода																
Всього	1287	89,3	155	10,7	-	-	-	-	271	18,7	824	57,0	322	22,3	19	1,3
Корови	680	87,9	94	12,1	-	-	-	-	84	13,7	316	51,5	206	33,6	7	1,1
Нетелі	294	89,9	33	10,1	-	-	-	-	71	24,2	144	49,1	76	25,9	2	0,7
Симентальська порода																
Всього	230	89,1	28	10,9	-	-	-	-	58	22,5	140	54,3	60	23,3	-	-
Корови	100	89,3	12	10,7	-	-	-	-	11	9,9	69	62,2	27	24,3	-	-
Нетелі	68	86,1	11	13,9	-	-	-	-	20	33,3	26	43,3	14	23,3	-	-
Шаролезька порода																
Всього	82	100	-	-	-	-	-	-	34	41,5	24	29,3	22	26,8	2	2,4
Корови	38	100	-	-	-	-	-	-	18	47,4	9	23,7	11	28,9	-	-
Нетелі	22	100	-	-	-	-	-	-	5	22,7	7	31,8	8	36,4	2	9,1
Всього у породах																
Всього	2926	84,0	390	11,2	133	3,8	36	1,0	746	21,8	1605	46,8	987	28,8	90	2,6
Корови	1591	83,4	223	11,7	36	1,9	12	0,6	292	17,1	716	42,0	622	36,5	76	4,5
Нетелі	679	78,5	97	11,2	89	10,3	0	0,0	175	25,1	314	45,1	203	29,2	4	0,6

Таких тварин можна одержати як при чистопородному розведенні, так і при різних варіантах схрещування. Проте не слід забувати, що потрібно постійно мати в своєму розпорядженні генетичний фонд чистопородних тварин, які стійко передають свої якості потомству. Тому для організації племінної роботи в області основним методом поліпшення спадкових якостей тварин залишається чистопородне розведення, і масштаб міжпородного схрещування не повинен негативно позначитись на інтенсивному відтворенні чистопорідних стад. Порідність та класний склад худоби м'ясного напрямку продуктивності в племінних господарствах Житомирської області представлено в таблиці 2.

Слід відмітити, що порідність худоби в племпідприємствах ще не висока. Так, значна кількість тварин (16,1%) відносяться до третього, другого, і навіть до першого покоління. Особливо низька порідність поліської м'ясної худоби. До класу еліта і еліта-рекорд відноситься 65,6% худоби, що вказує на досить високі її племінні властивості. Подальшу роботу щодо підвищення породності та класності тварин слід здійснювати за рахунок використання бугаїв, вирощених у кращих племінних господарствах України та використання сперми висококласних плідників. Наявність сперми бугаїв-плідників м'ясних порід на племпідприємствах області наводиться в таблиці 3.

Таблиця 3. Наявність сперми бугаїв-плідників м'ясних порід на племпідприємствах області, доз

Племпідприємства	всього	Породи			
		абердин-ангуська	поліська м'ясна	лімузин	шароле
ВАТ «Житомироблплемоб'єднання»	8450	20	5820	2610	-
ПП «Новоград-Волинське»	62545	13190	48355	-	1000
Усього по області	70995	13210	54175	2610	1000

Генетичний прогрес м'ясної худоби значною мірою визначається племінною цінністю ремонтного молодняка. Високі вимоги при доборі ремонтних телиць, а потім жорстке вибраковування корів веде до формування стад, які мають високі відтворювальні здатності, продуктивність, молочність, добрі материнські якості та здоров'я.

Система добору ремонтних телиць до подальшого вирощування на ремонт стада включає наступні елементи: визначення живої маси при відлученні і її відповідність стандарту не нижче першого класу; вибраковування (виранжировування) тварин, показник живої маси яких нижче від середнього у групі; парування (осіменіння) телиць.

Ремонтні телиці повинні мати добре розвинуту мускулатуру, пропорційну голову, правильну будову шиї, глибокі ребра, широкі груди, глибокий тулуб, широкі крижі та таз, довгі скакальні суглоби. В цілому

при доборі слід віддавати перевагу крупним тваринам з більшими розмірами статей тіла, оскільки розміри тіла позитивно корелюють з молочністю, відтворювальними здатностями, продуктивним довголіттям корів.

Суттєво впливає на розвиток організму тварин і його функції структура раціонів, особливо – на формування органів травлення і тип травної діяльності, характер обміну речовин. Так, при використанні об'ємистих сіно-силосних, сінажних раціонів у тварин складається підвищений тип обміну речовин, характерний для більш високої молочної продуктивності. Висококонцентратний тип годівлі телиць сприяє формуванню більш крупних корів з добре вираженими м'ясними формами складу тіла, але з нижчою молочною продуктивністю порівняно з тваринами, що вирощені на сіно-силосних, сінажних раціонах. Влітку телиць утримують на пасовищах, а в зимово-стійловий період при зимовому раціоні годівлі доцільне групове безприв'язне утримання на глибокій підстилці.

Показники розвитку ремонтного молодняка м'ясних порід в племінних господарствах області представлені в таблиці 4.

Таблиця 4. Показники розвитку ремонтного молодняка м'ясної худоби

Показники	Жива маса, кг				
	7 міс.	8 міс.	12 міс.	15 міс.	18 міс.
Поліська м'ясна					
Стандарт породи	180	200	280	330	370
Жива маса, кг	195	231,7	302	342	387
Абердин-ангуська					
Стандарт породи	165	185	250	290	330
Жива маса, кг	195	209,5	264	316	363
Симентальська					
Стандарт породи	185	200	275	320	370
Жива маса, кг	211	231	284	329	387
Шаролезька					
Стандарт породи	200	220	300	345	400
Жива маса, кг	207	226	315	357	425

Велика рогата худоба будь-яких порід при інтенсивному і правильному вирощуванні може досягти високої м'ясної продуктивності. Але при однакових умовах вирощування і утримання тварини м'ясних порід і помісі, отримані від схрещування різних порід, швидше відгодовуються, дають вищий забійний вихід з кращим співвідношенням їстівних і неїстівних частин, швидше та економніше переробляють рослинні корми в продукцію, мають більш ніжне і смачне м'ясо порівняно із ровесницями молочних та молочно-м'ясних порід. У 2006 році в господарствах області

від промислового схрещування одержано 6214 телят.

Показники використання бугаїв м'ясних порід при промислового схрещуванні представлені в таблиці 5.

Таблиця 5. Показники використання бугаїв м'ясних порід при промислового схрещуванні

Р а й о н и	Наявність ферм	Спаровано і осіменено		Розтелилось		Одержано телят
		маток	в т.ч. телиць	корів і нетелів	в т.ч. нетелів	
Андрушівський	5	59	10	56	-	56
Бердичівський	2	50	-	25	-	25
Попільнянський	3	343	-	289	50	289
Ружинський	-	-	-	-	-	-
Житомирський	11	937	186	257	93	257
Коростишівський	3	69	11	47	7	47
Черняхівський	5	52	-	100	2	100
Вол.Волинський	6	128	5	80	-	80
Радомишльський	10	740	160	730	120	730
Брусилівський	4	220	37	170	10	170
Овруцький	24	2580	920	986	270	986
Малинський	3	122	20	125	20	125
Народицький	2	160	20	136	8	136
Любарський	-	930	-	560	-	560
Чуднівський	8	319	136	245	87	245
Романівський	2	148	45	170	36	170
Нов.Волинський	3	85	23	26	1	26
Баранівський	6	156	80	98	39	98
Смільчинський	8	550	150	902	80	902
Олевський	14	1010	93	251	8	251
Червоноармійський	11	895	256	544	287	544
Лугинський	4	45	15	32	10	32
Коростенський	12	556	110	385	316	385
У області:	146	10686	2367	6214	1444	6214

Висновок

Розвиток м'ясного скотарства в Житомирській області відбувається в основному за рахунок розведення поліської м'ясної, абердин-ангуської,

симентальської та шаролезької порід. За матеріалами бонітування на 1 січня 2007 року в племінних господарствах нараховувалось 3839 голів, із яких бугаїв-плідників – 42 корів – 1833 нетелів – 71. Найбільшим поголів'ям представлена поліська м'ясна порода – 2060 голів, із яких 20 бугаїв-плідників, 989 корів, 10 нетелів. Абердин-ангуська порода нараховує 1424 голови, симентальська – 266, шаролезька – 89.

Література

1. Програма розвитку м'ясного скотарства Житомирської області / *В.О.Бистрицький* та ін. – Житомир: Льонок, 1996. – 51с.
2. *Білошицький В.М., Гранківський І.П., Михнюк В.А.* Система селекції бугаїв м'ясних порід. / Тваринництво України – 1996. – № 9. – С. 14–15.
3. Програма селекції худоби поліської м'ясної породи на період 2002–2010роки /*В.М. Білошицький, Ю.Ф. Мельник, В.А. Пищолка* та ін. – К.: Аграрна Україна, 2003. – 42 с.
4. *Білошицький В. М., Ковальчук І.В.* Розвиток скотарства в умовах підвищеного радіоактивного забруднення // Тваринництво України.– 1997. – № 9. – С. 16–17.
5. *Зубець М.В.* Вибрані твори.– К.: Аграрна наука, 2003. – 592 с.
6. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки / *Зубець М.В.* та ін. – К.: Аграрна наука, 2005. – 176 с.
7. Каталог бугаїв м'ясних порід. – К., Аграрна наука; 2003.– 47 с.